

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7991285>

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНОГО
ДОКУМЕНТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРЕТЬОГО –
ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО – РІВНЯ В ЗВО УКРАЇНИ**

А. Павлюк, студентка

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Є. В. Дмитренко
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Навчально-науковий освітній рівень у рамках навчання в аспірантурі в закладах вищої освіти України був упроваджений порівняно недавно, а саме від 2016 року. Він передбачає виконання певної акредитованої освітньо-наукової програми в певному структурному підрозділі ЗВО, що має завершитися захистом дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Треба акцентувати, що цей – третій – рівень, базуючись в цілому на традиційній аспірантурі, став логічною ланкою продовження здобуття вищої освіти після навчання в магістратурі, кардинально відрізняється саме науковою спрямованістю, адже жодний попередній рівень не передбачає присудження власне наукового ступеня.

Відтак, від початку впровадження, ця інновація пройшла кілька установчих етапів, що коригувалися низкою нормативно-регулятивних документів. Якщо розглянути увесь комплекс нормативних (законодавчих, нормативних, організаційних та методичних) документів, які регулюють впровадження та реалізацію освітньо-наукового рівня в ЗВО України, то можна зробити висновок, що нормативно-правова документна база формується на чотирьох рівнях – від вищого законодавчого до вузькопрофільного відомчого рівня.

Відтак, перший рівень складається з чотирьох основних Законів

України про освітню, наукову та науково-технічну діяльність. Серед них – «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014); «Про наукову і науково-технічну діяльність» (№ 848-VIII від 26.11.2015); «Про наукову і науково-технічну експертизу» (№ 51/95-ВР від 10.02.1995); «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017). Загалом же у період 2016-2023 років було видано 13 Законів України, пов'язаних з освітньою та науковою діяльністю.

Другий рівень – рівень Кабінету Міністрів України – представлений постановами, що забезпечують правові засади роботи відділу аспірантури та докторантури ЗВО України, серед них «Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 27 липня 2016 р. № 567. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30.12.2015 № 1187; «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 № 261, редакція від 19.04.2019; «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44, редакція від 22.03.2022 (усього 11 постанов).

Третій і четвертий рівні – рівні профільного міністерства – охоплюють документи різного ступеня узагальненості, а саме накази та інструктивно-методичні документи (листи, роз'яснення тощо).

Серед наказів Міністерства освіти і науки України, що становлять третій рівень нормативно-документного забезпечення освітньо-наукового процесу, можна назвати такі, як «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 06.11.2015 № 1151, редакція від 03.06.2016; «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від

11.07.2019 № 977; «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40, редакція від 12.07.2019 та інші. В цілому база даних МОН 2016-2023 років налічує 54 документи, зареєстрованих як Постанови КМУ різного змісту щодо врегулювання підготовки здобувачів освіти рівня доктора філософії.

Четвертий рівень нормативного забезпечення охоплює документи, що регулюють окремі аспекти освітньо-наукової підготовки аспірантів – здобувачів ступеня доктора філософії. Зокрема інструктивні листи «Щодо окремих питань підготовки та атестації здобувачів ступеня доктора філософії» (1/9-591 від 21.10.2020); «Щодо включення наукових видань до бібліографічних баз даних» (1/11-8399 від 24.11.2020); «Щодо врегулювання питань про присудження наукових ступенів» (1/11-2885 від 26.04.2021) та інші. Інструктивні листи публікують на регулярній основі починаючи з 2018 року. Також сюди належать різного роду методичні, інструктивно-методичні рекомендації, інформаційні матеріали або просто методично-інформаційні посібники, інструкції чи довідники, що містять додаткову інформацію щодо організації освітнього та наукового процесу.

Отже, не важко помітити, що нормативно-правова база документного забезпечення реалізації освітньо-наукової підготовки в ЗВО України становить досить масивний комплекс і, здавалося б, потребує ущільнення й зменшення кількості документів. Проте така плінність, велика кількість документів зумовлена, зокрема, тим, що освітній процес в Україні проходить стадію інтегрування до загальноєвропейського освітнього й наукового простору, що потребує постійного реформування, збалансування власної освітньої традиції із новим європейським стандартом. Запорукою успішної реалізації такого масштабного завдання є передусім чітка, відпрацьована, послідовна нормативно-правова база, яка забезпечить документне регулювання сфери вищої освіти, у тому числі й на рівні відповідності якості освіти в Україні європейським стандартам.